

Dom Samuel

Als een verterend vuur

*woorden van een monnik
over het beoefenen van de barmhartigheid*

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Inhoud

| | |
|---|----|
| Inleiding..... | 13 |
| Tussen twee absolute gegevenheden..... | 23 |
| Wij contemplatieven | 24 |
| Christelijke en monastieke identiteit..... | 25 |
| De zin van de beproeving | 27 |
| De christelijke moraal:een smalle deur? | 31 |
| Geschiedenis van een misverstand..... | 34 |
| Twee maatschappelijke crisissen | 38 |
| Wat voor de mens onmogelijk is | 43 |
| Wat verboden is, wat gevaarlijk is | 45 |
| Verkondiging van het heil en nieuwe Wet..... | 48 |
| Tot wie spreekt men? | 51 |
| De hypocrisie en het schuldgevoel verjagen..... | 53 |
| Nabijheid en communie | 58 |
| De angst opzij zetten | 65 |
| Een molensteen en gezichten | 66 |
| Angst in de Kerk..... | 67 |
| ‘Zero tolerance’, poging tot definitie..... | 69 |
| Misdad of zonde | 71 |
| De vijand identificeren | 74 |
| Het gezag van de bisschoppen, gebaseerd op de vergeving en de bekwaamheid om te vergeven | 77 |
| Broosheid van de priesters en kracht van de genade..... | 83 |
| Mens en priester | 83 |

| | |
|---|-----|
| Een grote duisternis in een groot licht | 90 |
| En het kwaad? | 96 |
| Keuze en gedragingen één maken rond een roeping | 101 |
| De fouten die de Kerk aangerekend kunnen worden | 105 |
| Een blik van hoop | 108 |
| Godgewijde kuisheid: haar waarde en haar strijd | 111 |
| Drie liefdes: God, de anderen en zichzelf | 112 |
| Jezus, Redder | 113 |
| De godgewijde kuisheid, haar vruchtbaarheid | 114 |
| ... en haar strijd | 116 |
| Laten we het Evangelie openen | 119 |
| Op weg naar de volmaakte kuisheid | 121 |
| Religieuze roepingen: de heikele kwestie van de vrijheid | 127 |
| Een roeping waarmee men vrij instemt | 127 |
| Een brandende vraag vandaag | 130 |
| Een dubbele ontreddering | 133 |
| Positieve criteria van evaluatie | 136 |
| Een levende pedagogie | 140 |
| Wees nederig | 145 |
| De kunst van de meester en van de leerling | 149 |
| Niemand moet meester of vader genoemd worden | 151 |
| Geestelijk leidsman of geestelijke vader? | 153 |
| Roeping, steun, vrijwillige en persoonlijke keuze | 162 |
| Hieruit zullen allen kunnen opmaken dat gij mijn leerlingen zijt | 169 |
| Een ervaring communiceren | 175 |

Inhoud

| | |
|--|-----|
| Afhankelijk zijn van een Vader, afhankelijk zijn van God | 179 |
| Afhankelijkheid en vrijheid..... | 180 |
| De crisissen doorstaan | 186 |
| Twee gezichten van de waarheid | 194 |
| Weten te spreken en weten te zwijgen..... | 196 |
| Vergeven of niets vergeten..... | 199 |
| Vergeven omdat God vergeeft | 202 |
| Leden van een zelfde Lichaam | 207 |
| Verschillende roepingen, één Kerk | 208 |
| Oprecht en onvolmaakt..... | 209 |
| Van de Kerk houden, ondanks alles | 211 |
| Een theologale blik op de Kerk..... | 216 |
| Lichtdoorlatendheid en de kunst van het instemmen..... | 220 |
| Wees gegroet Maria, nu | 223 |
| God, die me niet behaagt..... | 224 |
| Kijk naar de Ster | 228 |
| De twee kosmosen..... | 231 |
| ‘Leer ons bidden!’ | 233 |
| De tijd van de wortels..... | 234 |
| De Heer tegenover ons | 235 |
| En het gevoel?..... | 237 |
| Het boek: schild en springplank | 239 |
| Enkele getuigen | 243 |
| Onze aanwezigheid bij die van Christus voegen | 249 |
| Onze geest, ons hart, in overeenstemming brengen met wat onze lippen zeggen..... | 252 |
| De ingetogenheid, vrucht van een relatie | 255 |
| Tollenaars worden..... | 257 |
| Bidden volgens het stramien van de dag..... | 259 |

Als een verterend vuur

| | |
|------------------------------|-----|
| Orgelpunt | 263 |
| Getuigen en martelaren | 265 |
| Epiloog..... | 269 |

Ik ga hete hangijzers bespreken, als zoon van de Kerk.

Van haar heb ik alles ontvangen. Zij is het, die de liefde van mijn ouders gezegend en gedragen heeft. Toen ze me op de wereld gezet hadden, enkele dagen voor Kerstmis, is zij het die me in haar schoot heeft onthaald en gegeven heeft kind van God te worden, drie dagen na Driekoningen. Zij is het, die over mijn christelijke opvoeding gewaakt heeft. Toen ik een tiener was, waren haar priesters mijn beste gidsen. Zij is het nog altijd die de trouw van mijn ouders heeft ondersteund. Zij is het die ik, als opstandige jongvolwassene, heb verworpen, vooraleer Christus te verwerpen, en dan God zelf. Afgedaald, helemaal alleen en op eigen kracht, tot de bodem van de put, is het ook door haar dat ik het gelaat van de Heer heb teruggevonden, door haar dat een priester mij de vergeving van God geschonken heeft; in haar heeft een gemeenschap mijn monastieke roeping gehuisvest, heeft een vader mijn weg afgebakend, in aanwezigheid van broers die me nader geworden zijn dan alle andere.

Zij is het, de Kerk, die vandaag blootgesteld is aan tegenstrijdigheden, zoals ze dat trouwens altijd geweest is.

Ik ben nu monnik sinds meer dan dertig jaar, priester sinds een kwart eeuw. Twee derde van mijn leven liggen minstens achter mij. Ga ik zwijgen? Terwijl ik nu in de Tsjechische republiek woon, waar de Kerk veertig jaar gemuilkorfd werd

door de haat voor God, met de stilzwijgende medeplichtigheid van een meerderheid, ga ik zwijgen? Het is ook zij die me de leiding van een gemeenschap heeft toevertrouwd en de verantwoordelijkheid om een groep monniken die me vandaag de naam ‘vader’ geven, ‘abba’, abt, te ondersteunen in hun tocht naar God.

Toen bisschop Athanasius van Alexandrië weerstand bood, bijna alleen, aan de ariaanse ketterij die het ware geloof bedreigde, verliet Antonius de Grote, atleet van God in de woestijn van Egypte, zijn teruggetrokkenheid om diens standpunten te bevestigen. Tegenwoordig, net als toen, leveren de monniken een zware strijd. In de heroïsche tijden ging het om brullende leeuwen, verleidelijke courtisanes, afzichtelijke duivels. Vandaag cirkelen gemene heksen (de wereldse ideeën ...), gezeten op hun bezem, rond hun hoofden, terwijl ze hen neerbliksemen met hun ogen, bedreigen door hun houding.

‘Als de wereld u haat, bedenkt dan dat zij Mij eerder heeft gehaat dan u. Als gij van de wereld zoudt zijn, zou de wereld liefhebben wat haar toebehoort. Daar gij echter niet van de wereld zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitgekozen, daarom haat de wereld u.’ (Joh 15,18)

Al was het in naam van de liefde die we aan elk mens verschuldigd zijn, toch mag het onze verkondiging van de waarheid niet ontbreken aan duidelijkheid. In naam van deze werkelijkheid die we belijden – en die ons niet toebehoort – mogen we tegenover niemand een gebrek aan respect en naastenliefde tonen. Onder ons, christenen, slagen we er niet altijd in – dat is onvermijdelijk – om de ene werkelijkheid met dezelfde nuances te begrijpen. Niemand van ons begrijpt ze volkomen. We hebben de anderen nodig om ze

beter te verstaan. Degene die de waarheid niet verstaat zoals zijn broer, wordt voor hem een vijand en de verleiding is groot om hem als een heiden te behandelen.

Het is de heilige maagd Maria, moeder van de Kerk, die ons beschermt en steunt in deze strijd. Aan haar vragen we de genade van onderscheiding. Zij kalmeert onze koorts, verbindt onze wonden en hoedt ons ervoor met vuur te spelen. ‘Antonius begroef zich in de innerlijke woestijn’, vertelt bisschop Athanasius, om aan de menigte te ontkomen. Ben ik uit mijn rol gevallen door deze bedenkingen te publiceren? Moge God mij hiervoor behoeden; maar deze twijfel was tijdens mijn werk voortdurend aanwezig.

Als christen zal ik spreken over hetgeen onze identiteit als zonen van de Kerk verzwakt: ons mager vertrouwen in het christelijke gezin, waar de kinderen echter opgroeien en hun evenwicht vinden; hoe de onjuiste daden van sommige priesters ons hebben gedestabiliseerd; ons gebrek aan openhartigheid, onze kwaadsprekerij en laster; ons defaitisme wanneer we over roeping spreken, over religieus of monastiek leven. Dit zal niet gemakkelijk zijn... Ik zal ook spreken over hetgeen ons draagt: de genade van een stevig gebedsleven; de kunst om een ervaring door te geven; de pertinentie van het vaderschap; het vermogen om te vergeven... Aan het einde van dit parcours, waarvan ik hoop dat het rust zal brengen, moge God ons geven sterker te staan, niet door onze eigen zekerheden, maar door het geloof in Hem, en rijker te zijn door zijn gaven.

Men moet van mij geen precies plan verwachten. Eerder een interne logica. Zoals men in een gesprek van één onderwerp op een ander overgaat, met grote vrijheid, in functie van de gesprekspartner. Eerst zal ik de basis leggen. De mens heeft als roeping God te ontmoeten (‘Tussen twee absolu-

te gegevenheden'). Ik zal vervolgens stilstaan bij de huidige samenleving en de Kerk, in een context van morele crisis ('De christelijke moraal, een smalle deur?'). Ik zal de slogan *zero tolerance*¹ ontleden ('De angst opzij zetten') en de priesters aanmoedigen ('Broosheid van de priesters en kracht van de genade'). Wat hebben we in deze context, vanuit religieus oogpunt, ter beschikking? De gave van het godgewijde leven ('Godgewijde kuisheid: haar waarde en haar strijd') en het religieuze leven ('Religieuze roepingen: de heikele kwestie van de vrijheid') die we moeten leren doorgeven ('De kunst van de meester en van de leerling'; 'Afhankelijk zijn van een Vader, afhankelijk zijn van God'). Dit laatste hoofdstuk leidt tot een spirituele oplossing van het probleem door de barmhartigheid en de wederzijdse vergeving. Maar dit thema is, in werkelijkheid, de rode draad van het geheel. We zullen de problematiek in een kerkelijk perspectief stellen ('Leden van eenzelfde Lichaam') om af te sluiten met twee hoofdstukken aangaande het innerlijk leven ('Wees gegroet Maria, nu' en 'Leer ons bidden!').

Als monnik zal ik aantonen dat ons gebed, zoals dat van elke christen, ons ertoe verplicht ons onder te dompelen in andere levens dan het onze en in levens die op het onze lijken. De centrale begrippen van mijn betoog zullen de barmhartigheid en het mededogen zijn. Mededogen betekent pijn voelen wanneer men de kwalen van anderen ervaart; het is, zoals zij en met hen, het kwaad dat zij ondervinden, het hoofd bieden. De barmhartigheid beoefenen betekent niet dat men de ogen sluit voor hun fouten; het is eerder hen ertoe brengen, in een sfeer van vriendschap en wederzijdse

¹ In sommige streken wordt eerder het woord nultolerantie gebezigd.

waardering, het inzicht te hebben om vergeving te vragen, zodat ze vooruit gaan. Het is een handelwijze gebaseerd op de hoop. Niets is ooit afgesloten; de trouw en het geluk zijn altijd mogelijk.

Christus sprak niet op dezelfde toon, noch over exact dezelfde onderwerpen tot zijn leerlingen, tot de Hem welgezinde menigte, tot degenen die Hem weerstand boden. Een veeleisend in praktijk brengen van de waarheid, gekleurd door liefde; van de liefde gebaseerd op de waarheid.

De wereld en de Kerk – hoe ongeschikt deze nochtans traditionele benamingen ook mogen zijn – botsen soms, en soms stemmen ze overeen. Hun punten van overeenkomst en hun verschillen van mening begrijpen... Het belang inschatten van wat ons verenigt, van wat ons onderscheidt, om met trots de erfenis die ons, christenen, is toevertrouwd, op te nemen, om ons ermee te voeden en ze door te geven... Zonder de domeinen waar de twee sferen elkaar ontmoeten, uit het oog te verliezen, noch een oppervlakkige overeenstemming te bereiken, noch de radicale verschillen weg te moffelen... Willen we de wereld het hoofd bieden als christenen, of willen we haar met ons verzoenen? We moeten erover waken dat we onze krachten niet uitputten door voor te wenden dat we antwoorden op de argumenten van een atheïstische minderheid, trots en zeker van zichzelf, die niets wil horen, die veel lawaai maakt, die haar best doet om een massa rechtschapen mensen mee te slepen. Zij zouden niet liever willen dan zonder kronkels denken. Het is dus tot de mensen met gezond verstand dat ik me richt (niet noodzakelijk christenen), de anderen laat ik bij hun hersenschimmen. Er zijn levende gedachten rondom ons en gedachten die bron van leven zijn en gedachten die bron van dood zijn. Filosofieën en theologieën, pedagogieën, morele attitudes,

educatieve gedragingen, culturele keuzes... Bepaalde leiden naar het leven, andere naar de dood. De theorieën, pedagogieën en attitudes die bron van dood zijn, maken meer ophef dan degene die bron van leven zijn, omdat gevallen engelen hun vuurtje aanwakkeren. Die welke het minst lawaai maken, hebben de toekomst voor zich. Want God bevindt zich niet in het rollen van de donder, noch in de flitsen van de bliksem, maar in de zachte bries (1 Kon 19,12). Laten we onze oren spitsen voor het zachte gefluister. Laten we interesse tonen voor filosofen, theologen, pedagogen, kunstenaars en meesters op alle vlakken die naar het leven leiden.

Mijn blik richt zich op de verte, niet op een gedroomd tijdperk dat niet bestaat, net zomin als er een ideaal verleden bestaat. Ze steunt op de ervaring van de ouderen, om het heden te onderzoeken zoals het werkelijk is. Ze kijkt verder dan de 'crisis' om daaruit te raken, in de overtuiging dat de dag van morgen ook zijn eigen beperkingen mee zal brengen.

Ik heb ervaren dat heel wat moeilijkheden beetje bij beetje vervagen wanneer onze blik op de Heer gericht is. Ik geloof in de toekomst van het menselijk geslacht, van het christelijk geloof, omdat Christus leeft en machtiger is dan de machten van de dood. Ik geloof dat de beste manier om deze toekomst op te bouwen voor het goed van mijn tijdgenoten, ook is om mijn krachten te besteden aan een persoonlijke metamorfose, gave die van God te ontvangen is. Daar ligt mijn verantwoordelijkheid. We wachten op de wederkomst van de Heer. Hij zal komen – dat is een zekerheid – op het einde van ieders bestaan, op het einde ook van het bestaan van de planeet aarde (het zou naïef zijn te geloven dat deze onsterfelijk is). De Heilige Schrift kondigt het aan: alles zal

getransformeerd worden (1 Kor 15,51-52)². De enige informatie die ze niet vermeldt, is de duur van dit wachten en de datum van die wederkomst.

Wachten op iemand die men bemint, veronderstelt juist dat men niet twijfelt aan diens komst, hoewel men niet weet wanneer hij zal terugkomen. Het verlangen dat brandt in het hart zou uitdoven op het moment dat men zou zeggen: 'Ik ken de dag en het uur. Laten we in de tussentijd drinken en feestvieren...' (vgl. Mat 24,42-50). Zal hij komen, zal hij niet komen, de persoon op wie zo vol verlangen gewacht wordt? De onrust hoort bij de liefde, wakkert de liefde aan en tegelijk is ze een bewijs van haar kracht. Hij zou zich afsnijden van een deel van zichzelf, degene die zou weigeren, om zijn trouw vorm te geven, de registers van deze nobele gevoelens open te trekken: gevoelens van vriendschap, van menselijke liefde, van theologale liefde. Gevoelens die gezuiverd moeten worden – de Heer weet hoe – en onderworpen aan de intelligentie, de wil, om hart en lichaam tot eenheid te brengen, onze gehele persoon, die geroepen is om God te ontmoeten. De monnik: een man die één is, tot eenheid gebracht. Die God alleen bemint? Ik ben er nooit in geslaagd en maak daar geen aanspraak op. De monnik: een man bij wie alle liefde uit God voortkomt en naar Hem terugkeert, die niets ver-

² Deze passage gaat over de transformatie van de mens. Eén van de beste theologen bevestigt dat deze belofte ook voor de aarde geldt: 'God schept niet om vervolgens te vernietigen ... *God heeft de dingen geschapen opdat ze zouden zijn* (Thomas van Aquino). Dus zullen ze altijd zijn. Ze zullen getransformeerd worden, maar ze zullen altijd zijn.' Cardinal Charles Journet, *La première lettre de saint Jean et ses récits sur la résurrection*, Conférences données à Genève, du 1^{er} novembre 1969 au 13 juin 1970, *pro manuscripto* (= niet uitgegeven), p. 19.

kiest boven de liefde van Christus, om een uitdrukking uit de *Regel* van de heilige Benedictus te hernemen. Men bestijgt die toppen slechts met voorzichtige stapjes.

Jij die geboren bent in het begin van de 21^e eeuw, als God je tot zijn dienst roept (enorme genade) in welke levensstaat dat ook mag zijn, wat zal je rondom jou vinden om die roeping te verwezenlijken, wie zal je ontmoeten die je zou ondersteunen? Wat kan ik je vandaag bieden, op het vlak van principes die je verstand verlichten, op het gebied van het geloof dat het hart verlicht, principes die mij leiden, geloof dat mijn eigen daden beweegt; wat kan ik je bieden op het vlak van doctrine en ervaring, opdat je antwoordt op die roeping?

Men moet erkennen dat de bestemming van de mensheid, tot op vandaag en sinds twintig eeuwen, in voor- en tegenspoed, merendeels op de schouders van het Westen heeft gerust, geschraagd door wat we wel de christelijke cultuur moeten noemen. Het zou kunnen dat, stilaan, om haar tocht voort te zetten, de mensheid elders schouders moet zoeken om op te steunen. Waar? In Afrika, in Azië, in Latijns-Amerika? Bij ons, misschien... Het is in elk geval Christus die het Hoofd zal zijn. Wij, christenen, hebben een zware verantwoordelijkheid. Geloven in de toekomst, dat is hopen.

8 december 2015, hoogfeest van de Onbevleete Ontvangenis